

וכן כשמכריו ברגל שני, אומר: זהו רגל שני להכרזה.

אבל כשמכריו ברגל השלישי אומר סתם: "מצאתי גלימא", ואינו מזכיר איזה רגל הוא להכרזה. ומזה שלא שלא הזכיר איזה רגל הוא, יבינו השומעים שרגל שלישי הוא.

והוינן בה: ואמאי אינו מזכיר את הרגל? לימא בפירושו: זהו רגל שלישי להכרזה?

ומבאר הגמרא: מה שאינו מזכיר את הרגל בהכרזתו ברגל שלישי, היינו דלא אתי לאחלופי בשני. שאנו חוששין שיהיה אדם שלא ישמע היטב את דבריו, ויסבור שהוא אומר שזהו רגל שני, ויסמוך על כך שיבוא ברגל הבא ליטול את אבידתו — ויפסידנה. לכן תקנו שלא יאמר כלום, שאז יבינו כולם שזהו רגל אחרון להכרזה.

ומקשינן: אם כן, ברגל שני נמי לא יכריו את שם הרגל, שהרי אתיא לאחלופי כז-ב בראשון!

ואמרינן: בזה אין כל כך חשש, שגם אם אכן יחליף ויסבור שזהו רגל ראשון, סוף סוף הא קא אתי רגל שלישי, ויוכל ליטול אז את אבידתו.

תנו רבנן: בראשונה [בתחילה, כך היתה עיקר התקנה], כל מי שמצא אבידה — היה מכריו עליה שלשה רגלים, ואחר רגל אחרון שבעת ימים, כדי שילך שלשה, ויחזור שלשה, ויכריו יום אחד, וכפי ששנינו במשנתנו.

משחרב בית המקדש, שיבנה במהרה בימינו, ופסקה העליה לרגל לירושלים,

שהיו מועטים, אף שיתכן שאכן לא הגיעו כל ישראל לבתיהם, מכל מקום, לא הטריחו רבנן באבדה את המוצא יותר מדאי, ולכן אינו צריך להמתין יותר משבעה ימים אחר הרגל.

אמר רבינא: מזה שנתנו חכמים רק שבעה ימים להכרזה, שמע מינה, שכי [כאשר] מכריו המוצא על מציאתו — מזכיר את שם החפץ שמצא, ו"מצאתי גלימא" מכריו. שכיון שכן, לא הוצרכו חכמים לתת עוד שהות לאדם לבדוק אם חסר לו אחד מחפציו, שהרי אדם יודע כמה בגדים יש לו, ומיד כשיגיע לביתו, בודק אם חסר לו בגד.

דאי סלקא דעתך ש"מצאתי אבידתא" מכריו, ואינו מזכיר את שם החפץ שמצא, בעינן למטפי ליה חדא יומא לעיוני במאניה [צריכים היינו להוסיף לו עוד יום אחד, שיעיין בכל חפציו אם חסר לו דבר מה].

אלא שמע מינה: גלימא מכריו.

ומסקינן: אכן שמע מינה כך.

רבא אמר: אפילו תימא שאבידתא מכריו, בכל זאת לא הוסיפו לו עוד יום להכרזה, משום שלא הטריחו רבנן באבידה את המוצא יותר מדאי, שיעטרך לשהות בירושלים יותר משבעה ימים אחרי החג.

תנו רבנן: כשמכריו המוצא על מציאתו ברגל ראשון, אומר: זהו רגל ראשון שאני מכריו בו על האבידה. והטעם, כדי שלא יטרח המאבד לחזור לירושלים במיוחד עבור האבידה. אלא יבוא ברגל שני, כשהוא עולה לרגל ממילא, יתן את סימניה, ויטלנה.

לו אבידה — נפנה לשם. וגם כל מי שמוצא אבידה — נפנה לשם.

זה, המוצא, עומד ומכריז על מציאתו, וזה, המאבד, עומד ונותן סימנין — ונוטלה.

וזו היא ששנינו במסכת תענית, במעשה של חוני המעגל, כשבאו ואמרו לו שיורדים גשמים יותר מדי, אמר להם: צאו וראו אם נמחת [נתכסתה במים] אבן הטוען. שהאבן הזו גדולה, ומונחת במקום גבוה בירושלים. ואם אכן נתכסתה במים, יש אכן גשמים יותר מדי, ואתפלל עליהם שילכו.

מתנתיין:

אם אמר התובע את שם האבידה, ולא אמר סימניה — לא יתן לו המוצא את האבידה, כי אין זו הוכחה שהיא שייכת לו.

ואם התובע חשוד לרמאי, אף על פי שאמר את סימניה — לא יתן לו⁽²⁸³⁾. שנאמר: "עד דרש אחיך אתו", ואנו דורשים מפסוק זה:

התקינו חכמים שיהו מכריזים על האבידות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות⁽²⁸⁰⁾ ⁽²⁸¹⁾.

ומשרבו האנסים [כפי שיבואר להלן], התקינו שיהו מודיעין לשכניו ולמיודעיו של המוצא — ודיו בכך.

מאי משרבו האנסין?

דאמרי: אבידתא למלכא [כל האבידות שנמצאות, שייכות למלכות].

רבי אמי אשכח אוריאי דינרי [מצא כלי מלא זהובים].

חזייה ההוא בר רומאה דקא מירתת [ראה אותו רומאי אחד, שהוא חושש לקחת את המציאה מפחד המלכות].

אמר ליה: זיל שקול לנפשך! דלאו פרסאי אנן, דאמרי אבידתא למלכא.

תנו רבנן: אבן אחת גדולה, שקראו לה "אבן טוען"⁽²⁸²⁾ היתה בירושלים, כל מי שאבדה

שם שהיו טוענין עליה את האבידות שנמצאו. ובמסכת תענית [י"ט א] הגירסא: "אבן טועין", ובירושלמי [תענית פ"ג ה"ט] הגירסא "אבן הטועים". ולגירסא זו נקראת האבן כך מלשון טעות, כי אליה היו פונים הטועים, בעלי האבידות.

283. כתב הרמב"ם: "בא בעל האבידה ותן סימנין שאינן מובהקין, אין מחזירין לו עד שיאמר סימנים מובהקין. והרמאי, אע"פ שאמר סימנים מובהקין אין מחזירין לו עד שיביא עדים שהיא שלו". וכתב הראב"ד בהשגות: "אמר אברהם, סימן מובהק לגמרי".

וביאר המגיד משנה, שהרמב"ם והראב"ד לא

280. דעת ר"י מלוניל, שחייב להכריז ג' פעמים, כשבאים העם לשמועת את דרשת ג' הרגלים. אבל בפרישה כתב, שאין צריך להמתין ג' רגלים. מיהו בירושלמי בפרקין איתא: "משחרב בית המקדש, התקינו שיהו מכריזין ג' ימים".

281. כתב הסמ"ע [חזו"מ רס"ז סק"ד], שמכאן מקור למה שנהגו שמכריזין בבית הכנסת על גניבות ושאר עניינים, בשעה שהציבור בבית הכנסת. ומכריזין בין מנחה למעריב, או אחר גמר התפילה, כדי שלא להפסיק את הציבור בתפילתם. עיי"ש.

282. לפי גירסא זו לכאורה נקראת האבן כך על

גלימא, יקום הוא ויתן את סימניה —
ויטלנה!

לכן המוצא מכריז רק שמצא אבידה סתם,
ואז לא יעלה על דעת הרמאי שאבידה זו
היא טליתו של שכנו.

רב נחמן אמר: גלימא מכריז, משום שכך
יוכל המאבד לזהות ביתר קלות שזוהי
אבידתו. ולרמאי — לא חיישינן, דאם בן,
אין לדבר סוף! שהרי גם אם יכריז המוצא
סתם: "אבידתא מצאתי", יכול הרמאי לנסות
את מזלו ולומר למוצא: אם גלימא מצאת
— אלו ואלו סימניה [שהרי ידוע לו ששכנו
איבד גלימא, ואף סימניה ידועים לו].

תנן: אמר את האבידה, ולא אמר את סימניה
— הרי זה לא יתן לו.

אי אמרת בשלמא שאבידתא מכריז, הא קא
משמע לן משנתנו, שאף על גב דאמר
שאבדה לו גלימא, שיש בזה קצת ראייה
שהאבידה שלו, שהרי המוצא לא אמר איזה
סוג אבידה מצא, בכל זאת, כי לא אמר

עד שתדרוש ותחקור אתה את אחיך, אם
רמאי הוא, או אם אינו רמאי⁽²⁸⁴⁾.

גמרא:

אתמר, רב יהודה אמר: כשהמוצא מכריז על
מציאתו, "מצאתי אבידתא" מכריז, ואינו
כולל בהכרזתו את שם האבידה, אם זו
טלית, או כלי וכדומה. ובעל האבידה יבוא
ויאמר את האבידה ואת סימניה.

ורב נחמן אמר: "מצאתי גלימא" מכריז.
שהמכריז מודיע את שם האבידה שמצא,
ויבוא בעל האבידה ויתן בה סימן.

ועתה מבארת הגמרא את טעמי החולקים:

רב יהודה אמר: אבידתא מכריז. משום דאי
אמרת שגלימא מכריז — חיישינן לרמאי,
ששמע את אחד משכניו מתאונן שאבדה לו
גלימא, ורמאי זה יודע את סימני הגלימה,
שהרי הוא ראה אותה פעמים רבות אצל
שכנו, וכשישמע את המוצא מכריז: מצאתי

בסימן מובהק די לודאי רמאי, ואין צריך דווקא
עדים. עיי"ש. וע"ע בדרישה מה שכתב בדברי
הרמב"ם והראב"ד.

284. כתב בפלפולא חריפתא, דאכן ילפינן
ממקרא זה שצריך לדרוש על ידי סימנים אם
רמאי הוא, וכדאמר רבא לעיל, שלמדים מכאן
שסימנים דאורייתא, אלא שמזה שחששה תורה
לרמאי, ואמרה שמחזירין אבידה רק על פי
סימנים, מסתבר שאדם שאנו יודעים שהוא
רמאי, אין מחזירין לו כלל.

נחלקו, אלא שהוסיף הראב"ד לבאר, שאין
מחזירין לודאי רמאי אפילו בסימנים מובהקין
ביותר, כגון שאמר שיש נקב בצד אות פלונית!
ומחזירין לו רק אם יביא עדים שהיא שלו.

אבל הב"ח והש"ך כתבו, שנחלקו הרמב"ם
והראב"ד. שהרמב"ם סובר שלסתם בני אדם
מחזירים רק בסימנים מובהקין, ורמאי צריך
דווקא עדים. ואילו הראב"ד סובר, שלסתם בני
אדם די בסימן חשוב כמו מידה או מנין, ורמאי
צריך להביא סימן מובהק.

ובמעשה רוקח כתב, שלא בא הראב"ד
לחלוק, אלא לפרש את דברי הרמב"ם, שגם

סימנין — לא מהדרנין ליה, לפי שאין זו ראייה מספקת⁽²⁸⁵⁾.

אלא אי אמרת שגלימא מכריז, אם כן, יוצא שאמר איהו, המוצא, שמצא גלימא, ואמר איהו, זה שטוען שהאבידה שלו, שאבדה לו גלימא, האם צריכא למימר שכי לא אמר סימנין — לא מהדרנין ליח? הרי אין בדבריו כל ראייה שהאבידה שלו!⁽²⁸⁶⁾

אמר רב ספרא: לעולם — גלימא מכריז. ובמשנתנו מדובר שאמר איהו, המוצא, שמצא גלימא, ואמר איהו, הטוען שאבדה לו, את הסימנין של האבידה.

ומאי היא מה ששינונו "לא אמר את סימניה", שלא אמר סימנין מובהקין דידה, שראוי להחזיר אבידה על פיהם, אלא כגון שאמר את צבע הבגד⁽²⁸⁷⁾.

שינונו במשנתנו: וחרמאי, אף על פי שאמר את סימניה — הרי זה לא יתן לו.

תנו רבנן: בראשונה, כל מי שאבדה לו אבידה, היה נותן סימנין — ונוטלה.

אולם, משרבו הרמאיין, התקינו חכמים שיהו אומרים לו לזה שטוען שהאבידה שלו: צא

לבד, וממילא — גלימא מכריז! ועיין מה שכתב הגרעק"א בחידושו ובתוספותיו על המשניות.

287. כך כתבו הראשונים, שאין הכוונה שלא אמר סימנים מובהקין ממש, אלא שלא אמר סימנים שראוי להחזיר אבידה על ידם, כי אם סימני חירוי וסומקין.

אמנם ר"י מלוניל כתב, דהאי דאמרינן "לא אמר סימנים מובהקין דידה", היינו שלא נחזיר אבידה — אלא בסימן מובהק. ואף שחכמים תקנו להחזיר אבידה אף בסימן שאינו מובהק, מכל מקום סבירא ליה להך תנא שאין זה אלא מדרבנן, אבל מדאורי' צריך עדים או סימן מובהק. והראב"ד פירש, דהיינו שאמר סימני האבידה, ולא אמר סימן מובהק שבה. שאף שמחזירין אבידה בסימן שאינו מובהק, היינו כשאין בה אלא סימן זה. אבל אם יש בה גם סימן מובהק, ואין אדם זה מכירו, הרי זו ראייה שאין חפץ זה שלו.

והקשה עליו המאירי, הא לעיל [בעמוד א'] "זה אומר מדת ארכו, וזה אומר מדת רחבו, ינתן למדת ארכו". משמע שאם בא אחד ונתן מדת

285. תמה הפנ"י, מה החידוש בזה, ודאי שגלימא לבד אינו סימן! כי אחרת, יהא חייב להכריז אף על דבר שאין בו סימן, שמא יאמר האובד סימן גלימא, והרי בפירוש שינונו בריש פרקין, שאין צריך להכריז על דבר שאין בו סימן! והניח בצ"ע.

ויש שתירצו על פי שיטת הריטב"א [הובא בשטמ"ק], שמחלוקת רב יהודה ורב נחמן היא רק לאחר שרבו הרמאים, ואכן מעיקר הדין — גלימא מכריז, אם כן משנתנו תתפרש קודם שרבו הרמאים, דלכולי עלמא גלימא מכריז. ועיין בחי' הגרעק"א מה שתירץ בזה.

286. הקשו האחרונים, מאי קושיא, הרי אפשר לומר שלכן סובר רב נחמן שגלימא מכריז, מפני שאמרו במשנה שידיעת שם החפץ לבד — אינה סימן, ואין מחזירין אלא על ידי סימן שבגופו, להכי סבירא ליה לר"נ שטוב שיכריז המוצא גלימא, כדי לקרב הענין לבעל החפץ, שעל ידי כן יחפש אם אבד לו חפץ כזה. אבל אם היו מחזירין על ידי שם החפץ לבד, היה גם ר"נ סובר שמכריז אבידה. ואם כן, הא קמ"ל מתניתין, שאין מחזירין על ידי ידיעת שם החפץ

שטעינו בהכנת שאלתו של רבה.

ועתה עלינו לדון בעדותם של אלו, האם בדבריהם האחרונים חזרו בהם מעדותן הראשונה, והרי הכלל בעדות הוא, ש"כיון שהגיד — שוב אין חוזר ומגיד", או שמא, אין זו חזרה מעדות, אלא רק פירוש דבריהם הראשונים, ואם כן, אין זה בכלל חוזר ומגיד.

אמר רבה בר רב הונא: אין זה נחשב שהם חוזרים בהם מעדותם הראשונה⁽²⁸⁸⁾, אלא **מסתברא** שגם מתחילה נתכוונו להעיד לטובתו, שהרי אבוה דרב פפא עצמו הביא את העדים, ולא מייתי איניש חובתא לנפשיה [אדם אינו מביא חובה לעצמו]. אלא היה בטוח שהם יעידו לטובתו.

המשניות שלפנינו דנות בענין הטיפול באבדה.

המשנה שלפנינו דנה בענין הטיפול בבעלי חיים, והמשנה שלאחריה דנה בטיפול בספרים, בגדים וכלים.

כתוב בתורה [דברים כ"ב, ב']¹: "ואם לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו ואספתו אל תוך ביתך והיה עמך עד דרש אחיך אתו והשבתו לו".

והבא עדים דלאו רמאי את — וטול על פי סימנים.

כי הא, דאבוה דרב פפא אירכס ליה חמרא, ואשכחה [אבד לו חמור, ומצאוהו].

אתא לקמיה דרבה בר רב הונא, כדי לתת סימנים, וליטול את אבידתו.

אמר ליה רבה בר רב הונא: זיל אייתי סהדי דלאו רמאי את — וטול.

אזל אבוה דרב פפא, ואייתי סהדי.

אמר לחו רבה בר רב הונא לעדים: ידעיתון ביה דרמאי הוא [האם אתם יודעים בו, באבוה דרב פפא, שהוא רמאי]?

העדים היו סבורים ששאלם רבה האם הם יודעים בו שאינו רמאי, שהרי לשם כך הביאם אבוה דרב פפא, שיעידו שאינו רמאי, וכך היה צריך לשאלן. לכן **אמרו ליה לרבה בר רב הונא: איין! אכן** אנו יודעים.

תמה אבוה דרב פפא, **ואמר לחו לעדים: אנא רמאה אנא?!**

אמרו ליה: אנן — לאו רמאי את קאמרינן. אנחנו נתכוונו לומר שאינך רמאי, אלא

288. הקשה הריטב"א, אפילו אם נאמר שזה נחשב שחזרו בהם מעדותן, הרי זה תוך כדי דבור, וקיימא לן שעדים שאמרו תוך כדי דבור אנוסים היינו — נאמנים, שתוך כדי דבור יכולים לחזור בהם!

ותירץ, שמה שיכולים לחזור בהם, היינו כשחזרו מעצמם. אבל כאן, מחמת אימתו של זה, שאמר להם "אנא רמאה אנא?!" חזרו בהם,

רחבו, ולא היה אחר שאמר את מדת ארכו, ינתן לו, אף שמדת ארכו היא סימן מובהק יותר!

ותירץ החזון יחזקאל, שרק בדבר שיש בו סימן במהותו, אין מחזירין אם לא אמר סימן מובהק. אבל סימן שידיעתו תלויה במעשה, כגון אורך הבגד, שתלוי במדידת הבגד, אין חוסר ידיעתו ראייה שאינו שלו, שהרי יתכן שלא טרח למדרו!

ושכר עבודתם יכול לכסות את הוצאות מזונותייהם, יניח את האבידה אצלו, ויעשה — ויאכל.

ולא ימכור את הבהמה ויניח את הדמים אצלו, אף אם שהו הבעלים מלדרשה, לפי שנוח לו לאדם בבהמה שלו, שהכירה אותו כבר, ולימדה לעשות רצונו.

ואילו דבר שאין עושה מלאכה, ורק אוכל, כגון עגלים וסייחין — ימכר⁽²⁸⁹⁾, ויניח את הדמים אצלו עד דרוש בעליהם אותו. שאם יניחנו אצלו ויאכילנו, ואחר כך ידרוש מהבעלים את דמי האוכל שהאכיל את בהמתם, יפסידו הבעלים!⁽²⁹⁰⁾

ומנין למדים אנו דין זה?

שנאמר: "והשבותו לו", ודרשינן: ראה היאך תשיבנו לו. כלומר, שים לב שתהא ההשבה בצורה ראויה, שלא תוציא עבור מזונותייה של הבהמה כנגד חצי דמיה, שאם כן, לא תהא זו השבה שלמה!⁽²⁹¹⁾

פעמים, שהחזקת האבידה בבית עד בא הבעלים כרוכה בהוצאות. כגון שמצא בעלי חיים, שצריך לשמרם, להאכילם ולהשקותם. וכן אבידות אחרות, יש צורך לטפל בהם מדי פעם.

ויש לדון בעניינים דלהלן:

א. מהו שיעור הזמן שעל המוצא לטפל באבידה.

ב. מהיכן יממן את ההוצאות הכרוכות בטיפול זה.

ג. האם מותר למוצא למכור את האבידה, ולשמור את דמיה עבור הבעלים.

ד. אם אכן מותר למכרה, מה יהא בדמים.

מתניתין:

אם מצא אדם כל דבר שעושה מלאכה, ואוכל, כגון שור וחמור, שיכולים לעבוד,

ובאופן כזה יש לומר שאינם חוזרים ומגידים אף תוך כדי דבור. ועיין בשער המשפט [חו"מ סימן כ"ט אות ד'] מה שהקשה על דבריו.

חודש, ואם כן, תנא דמתניתין, שלא ירד לפרש זמן הטיפול, למה נקט בזה יעשה ויאכל, ובזה ימכר, הרי שניהם שוים לענין מכירה! ותירץ, שבעושה ואוכל, אין חיוב למכור אחר י"ב חודש, אלא שרשאי אז למכרו. אבל אם רוצה, יכול להמשיך לטפל בו. מה שאין כן בשאינו עושה, חייב למכור לאחר זמן טיפולו, כדי שלא יאכיל עגל לעגלים וכו', כדאיתא בגמרא. לכן נקט בו התנא לשון "ימכר", שחייב למכרו!

291. כך כתב רש"י. ומשמע מדבריו, שלמדים מהפסוק רק את הדין שדבר שאינו עושה — ימכר. אבל בעמק הנציב [בספרי פרשת תצא פסקא רכ"ד, וכן במלבי"ם שם] פירש שלמדים

במשך חכמה [פרשת כי תצא] דקדק ממשמעות הכתובים, שאם מצא ב' בהמות שידוע שהן של אדם אחד, אחת מהן עושה ואוכלת, ואחת שאינה עושה, אין אומרים שיניח שתיהן אצלו, אלא ימכור את אותה שאינה עושה.

289. במשך חכמה [פרשת כי תצא] דקדק ממשמעות הכתובים, שאם מצא ב' בהמות שידוע שהן של אדם אחד, אחת מהן עושה ואוכלת, ואחת שאינה עושה, אין אומרים שיניח שתיהן אצלו, אלא ימכור את אותה שאינה עושה.

290. הקשה המהר"ם שיף, הרי כשם שדבר שאינו עושה ואוכל נמכר, כך גם שעושה ואוכל נמכר לאחר י"ב חודש, כדאיתא בגמרא, אלא שזה שאינו עושה נמכר כבר אחר ג' חודשים או

ואוכל — יעשה ויאכל.

ותמהינן: ומה יהיה אם גם לאחר שנים לא יבואו הבעלים, וכי לעולם זקוק המוצא לטפל במי שעושה ואוכל?

אמר רב נחמן אמר שמואל: עד שנים עשר חדש יטפל בו. ומכאן ואילך — יכול למכרו.

תניא נמי הכי: כל דבר שעושה ואוכל, כגון פרה וחמור, מטפל בהן עד שנים עשר חדש⁽²⁹²⁾.

מכאן ואילך אינו צריך לטפל בהם יותר, אלא שם [מעריך] את דמיהן, ומוכרן⁽²⁹³⁾, ומניחן [מניח את הדמים אצלו, עד שיבואו בעלי האבידה].

מה יהא בדמים של האבידה, היאך ינהג בהם בינתיים, עד שיבואו הבעלים?

רבי טרפון אומר: ישתמש בהן המוצא.

לפיכך, הואיל והמוצא משתמש בהן, אם אבדו המעות — חייב באחריותן.

רבי עקיבא אומר: לא ישתמש בהן, אלא יניחן אצלו.

לפיכך אם אבדו — אין חייב באחריותן. וטעמי המחלוקת יתבאר בגמרא.

גמרא:

שנינו במשנתנו, שהמוצא דבר שעושה

אצלו. והיינו שמוכרן דווקא לאחרים, ולא ימכרם לעצמו — מחמת החשד, כדאמרינן לקמן [ל"ח א]: "גבאי צדקה בזמן שאין להם עניים לחלק, פורטים לאחרים, ואין פורטים לעצמם". והוסיף הרא"ש שלפרש"י צריך למכרן בבית דין, כי אחרת לא היתה הגמרא צריכה לומר ששם דמיהן, אלא רק שמוכרן ומניח הדמים אצלו. אבל הרשב"א כתב, ששם דמיהן ומוכרן שלא בבית דין.

ובשם התוס' כתב הרא"ש [וכן כתבו עוד הרבה ראשונים], ששם דמיהן לעצמו, ואין כאן חשד חשד, שהרי אם רצה, לא היה מכריז כלל! ועוד, שלא הטריחו באבידה יותר מדי. והוסיף הרא"ש, שלשיטה זו, אף ב"ד אין צריכין. וכן כתב הטור בשם ר". אבל בשם הרמ"ה כתב, שאמנם יכול לשומם לעצמו, אבל צריך ב"ד.

והקשה הרא"ש על שיטת רש"י, הא לקמן [כ"ט ב] גבי מוצא תפילין אמרינן: "שם דמיהן ומניחן לאלתר", ופירוש "מניחן" היינו שמניחן

מפסוק זה גם שדבר שעושה ואוכל — יעשה ויאכל. שכך הם מפרשים את האמור בספרי: "וכן תעשה לחמורו, עושה היא ואוכלת". עיי"ש עוד.

292. כתב הרמב"ם: "פרה וחמור מטפל בהן י"ב חודש מיום המציאה, ומשכירן ולוקח שכר ומאכילן וכו'".

ובטור כתב: "פרה וחמור מטפל בהן י"ב חודש מיום ששוכרן וכו'". וכתב הפרישה שלא נחלק הטור על הרמב"ם, אלא הגירסא האמיתית בטור היא: "מטפל בהן י"ב חודש מיום המציאה ומשכירן ולוקח וכו'", וכפי שכתב הרמב"ם. אכן בב"י משמע שמקיים הגירסא שלפנינו. וכתב הלח"מ, דהיינו טעמא שמונים י"ב חודש מיום שמשכירן, ולא מיום המציאה, כדי שלא יתעצל מלהשכירן.

293. כך כתב רש"י: "מוכרן ומניח הדמים

צעירותם, מטפל בהן שלשה חדשים⁽²⁹⁴⁾.

מכאן ואילך, שם דמיהן — ומניחן⁽²⁹⁵⁾.

אוזן ותרגולין זכרים, שאינם מטילים ביצים, וטרחתם מרובה יותר משל עגלים

ואף דבר שאינו עושה ואוכל, ששנינו במשנתנו שימכר, אין הכוונה שימכר לאלתר, אלא רק לאחר זמן מסוים. ושיעור הזמן תלוי במדת הטורח שבטיפול בו:

עגלים וסייחין, שאינם עושים מלאכה מחמת

משכרם, ולכן זה נחשב כאינו עושה ואוכל. וכן הוא פשוט לשון התוספתא: "כל דבר שאינו עושה ואוכל, כגון אוזין ותרגולים, מיטפל בהן ג' ימים. בעגלים וסייחין — ל' יום".

אבל רב האי גאון [בספר המקח וממכר, שער ר'] כתב, שעגלים וסייחים נחשבים כעושים ואוכלים. אלא שכיון שטיפולם מרובה, לא הטריחו את המוצא לטפל בהם — אלא שלשה חודשים. וכן כתב הרמב"ם בפירוש המשניות: "עושה ואוכל, לא שיעמוד כן לעולם וכו' אם היתה בהמה גסה וכו', ואם בהמה דקה, כלומר צאן וגדיים ועגלים וכו' ועיירים, יטרח וישתמש בהם ויאכילם שלשה חודשים".

295. הרי"ף כתב: "מכאן ואילך מוכרן בבית דין". וכתב הרא"ש על דבריו: "ולא ידענא טעמא מאי". וביאר הב"י דקשיא ליה, למה בעושה ואוכל אמרינן שמה ששם דמיהן ומניחן, היינו לעצמו ובלי ב"ד, ואילו בעגלים וסייחין צריך דוקא מכירה בבי"ד?

וביאר הב"י, שהרי"ף מפרש האי דאמרינן גבי עושה ואוכל ששם דמיהן — כפירוש הרמב"ם, ששם המוצא דמיהם עליו, והרי הם שלו ושל הבעלים בשותפות, כדין השם בהמה מחבירו. ואם כן, זה שייך דוקא בעושה ואוכל, אבל באוכל ואינו עושה לא שייך לומר ששם דמיהן למחצה שכו, ובהכרח צריך לגרוס "ומוכרן בבית דין".

והב"ח [בהגהות על הרא"ש] מביא בשם מהר"ל מפראג, שבדבר העושה ואוכל, שמוכרו בשויו, אין צריך בית דין. אבל בדבר שאינו

בראשו, חזינן שיכול לשומן לעצמו! [ובחידושי הר"ן כתב, שרש"י עצמו פירש גבי מוצא תפילין: "שם דמיהן לעצמו אם ירצה, ומניחן בראשו". אמנם ברש"י שלפנינו ליתא].

וכתב הרא"ש, דלפרש"י אפשר לפרש ש"מניחן" — היינו שמניח את הדמים, והיינו שאסור להשתמש בהם, שכיון שלא טרח בהם, כמעות אבידה הם.

והנמו"י והר"ן בחידושי תירצו, דהתם ליכא חשדא, דתפילין בי בר חבו שכחי, וקייצי דמיהו.

עוד הקשו על רש"י מהאי דאיתא במסכת כתובות [צ"ח א], גבי אלמנה ששמה לעצמה, שאין שומתה כלום, דאמרינן לה: מאן שם ליה? ופירשו הראשונים, שלא מחמת חסרון שומא הוא, אלא משום שאין אדם יכול לזכות במקח — אלא מיד המקנה לו. ואם כן, היאך יכול המוצא לשום לעצמו?

ותירץ המהרי"ט שם, שגבי אבידה עשו תקנה לבעלים. שאל"כ, אין לך אדם שיזדקק להשיב אבידה, ונמצאת מכשילן לעתיד לבא.

והמחנה אפרים [הלי' שלוחין סימן כ'] תירץ, שרק גבי אלמנה יש חסרון שאין מי שמקנה לה. אבל גבי אבידה, דעת הבעלים היא, שכל מי שימצאנה ויטרח בה, יוכל לקנותה לעצמו, והבעלים עצמם הם המקנים למוצא.

294. מפשוטות לשון רש"י נראה, שהיינו אינו עושה ואוכל האמור במשנה. וכן כתב בשטמ"ק בשם הרב יהונתן. ואף שהם גדלים, וממילא נעשים שוין יותר, מכל מקום הוצאתם מרובה

וסייחים, מטפל בהם רק שלשים יום.

מכאן ואילך, שם דמיהן — ומניהן.

אמר רב נחמן בר יצחק: תרנגולת, שמטילה ביצים — כבהמה גסה היא, שהרי היא עושה ואוכלת, ולכן מטפל בה עד שנים עשר חודש, ומכאן ואילך, שם דמיהן — ומניהן.

תניא נמי הכי [שדין תרנגולת — כבהמה גסה]:

א. תרנגולת ובהמה גסה, מטפל בהן שנים עשר חודש.

מכאן ואילך, שם דמיהן — ומניהן.

ב. עגלים וסייחין, מטפל בהן שלשים יום.

מכאן ואילך, שם דמיהן — ומניהן.

ג. אווזין ותרנגולין, וכן כל דבר שטיפולו מרובה משכרו, מטפל בהן שלשה ימים.

מכאן ואילך, שם דמיהן — ומניהן.

ומקשינן: קשיא דין עגלים וסייחין ששינו בברייתא הראשונה שמטפל בהם עד שלשה חדשים, אדין עגלים וסייחין ששינו בברייתא השניה, שמטפל בהם עד שלשים יום!

וכן קשיא דין אווזין ותרנגולין, שאמרנו בברייתא הראשונה שמטפל בהם עד שלשים

יום — אדין אווזין ותרנגולין שבברייתא השניה, ששינו שמטפל בהם שלשה ימים!

ומתרצינן: עגלים וסייחין — אעגלים וסייחין לא קשיא.

משום שהא ששינו שמטפל בהן שלשה חודשים, מדובר בדעיא, בארץ מרעה, ובזמן צמיחת הדשאים, שאז יכולות הבהמות לרעות בחוץ, ואין דמי טיפולם מרובין.

ואילו הא ששינו שמטפל בהם שלושים יום, היינו דפטומא. שאין המרעה מרובה, וצריך לפטמה על האבוס שבבית, שדמיו מרובים.

אווזין ותרנגולין — אווזין ותרנגולין נמו לא קשיא.

הא ששינו שמטפל בהם שלשה ימים, היינו ברברכי [בגדולים], שמזונם מרובה.

ואילו הא ששינו שמטפל בהם שלשים יום, היינו בזוטרי [בקטנים] (296).

שינו במשנתנו: ושאינו עושה ואוכל — ימכר.

תנו רבנן: כתוב בענין השבת אבידה: "והשבותו לו". ודרשינן: ראה היאך תשיבנו לו. שלא יאכיל עגל לעגלים, כלומר, שלא יגיע לידי כך שיחסר לו עגל מחמת שהאכיל בדמיו את העגלים האחרים, וכן שלא יאכיל פיה — לפייחין, אווזא — לאווזין, ותרנגול

להיפך, שבגדולים מטפל שלשים יום, משום שהם רגילים לנקר באשפה שבחוץ. ובקטנים מטפל שלשה ימים, משום שמאכילין אותן בבית, והוצאתם מרובה.

עושה, שטיפולו מרובה, יכול למכרו אף בפחות משויו, לכן צריך בית דין, לפי שכח בית דין יפה למכור בפחות.

296. כך פירש רש"י. ויש ראשונים שמפרשים

— לתרנגולין.

שנינו במשנתנו: **מה יהא בדמים, רבי טרפון אומר ישתמש וכו'.**

כט-א

עד כאן לא פליגי רבי טרפון ורבי עקיבא — **אלא כשנשתמש בהן** המוצא [כשיש לו בהן היתר שימוש], שאז אומר רבי טרפון שחייב באחריותן, משום שיש לו הנאה בדמים, שיכול להשתמש בהם לכשיזדמן לו מקח.

אבל אם לא נשתמש בהן [כלומר, אם אסור לו להשתמש בהן], **אם אבדו** — לכולי עלמא **פטור** מאחריותן.

לימא תיהוי משנתנו תיובתא דרב יוסף!

דאתמר: שומר אבידה, המוצא אבידה, שצריך לשמרה עד ששיבנה לבעליה, איזה דין שמירה חל עליו?

רבה אומר: דינו כדין שומר חנם, שהרי אינו

מקבל שכר תמורת שמירתו. ודינו של שומר חינם הוא, שאם החפץ שהיה תחת שמירתו נגנב או אבד — פטור, וחייב רק אם פשע בשמירתו.

רב יוסף אומר: דינו כדין שומר שכר, שחייב בגניבה ואבידה, ופטור במקרה שהחפץ שהיה תחת שמירתו ניזוק או אבד באונס.

ומדוע שומר אבידה נחשב כשומר שכר, איזה שכר הוא מקבל תמורת שמירתו?

כיון שהוא מקיים מצוה בכך שהוא שומר את האבידה⁽²⁹⁷⁾, ובכך הוא נפטר מלתת פת לעני באותה שעה⁽²⁹⁸⁾, כי העוסק במצוה — פטור מן המצוה⁽²⁹⁹⁾.

והרי ממשנתנו מוכח, ששומר אבידה — כשומר חינם!

אמר לך רב יוסף: לא תדייק ממשנתנו כפי שדייקת. אלא, **בגניבה ואבידה, דכולי עלמא**

פרוטה דרב יוסף, ואינו שומר שכר יותר, ומה מקשה על רב יוסף ממשנתנו, הרי במשנה מדובר בדמי אבידה!

ויש שתירץ, שאף אם נאמר שבדמי אבידה לא הוי שומר שכר, מכל מקום תתפרש היטב הקושיא לרב יוסף. וכך היא כוונת המקשן, עד כאן לא פליגי אלא מחמת היתר שימוש. אבל בלא נשתמש, כלומר, כשאין לו היתר שימוש קודם מכירת האבידה, הוי שומר חינם, ויקשה לרב יוסף דסבירא ליה ששומר אבידה הוי שומר שכר! וכך אכן כתב הראב"ד בפירוש הקושיא. וע"ע בפנ"י שהאריך בדברי התוס'.

299. ובטעמו של רבה כתבו התוס', דלא שכיח שיבא עני בשעה שעוסק באבידה, ולכן אינו שומר שכר מחמת זה.

297. הכי איתא במסכת בבא קמא [נ"ו ב]. והגמרא שם מביאה עוד טעם: "אית דמפרשי הכי: רב יוסף אמר כשומר שכר דמי, כיון דרחמנא שעבדיה בעל כרחיה, הלכך כשומר שכר דמי". ועיין באור שמח [פ"י מהל' שכירות הלכה א'] מה שביאר בטעם זה.

298. כתבו התוס', דהיינו דווקא בשעה שמתעסק באבידה, כגון ששוטחה לצרכה, או שעוסק בשום עסק שצריך לה לאבידה. אבל ודאי שלא יפטר מלתת פת לעני רק בשביל שהאבידה נמצאת בביתו!

ההקשה הפנ"י, לשיטתם, שמחמת השיטוח והניעור נעשה שומר אבידה, אם כן, לאחר שכבר מכר את האבידה, ונשארו אצלו רק דמיה, שאין בהם טרחא והתעסקות, לא שייך יותר